

ADVIES

WIJZIGINGEN DECREET JEUGDDELINQUENTIE-
RECHT

Vlaamse Raad WVG
Welzijn • Volksgezondheid • Gezin

Advies van de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.vlaamseraadwvg.be – T +32 2 209 01 11 – E info@vlaamseraadwvg.be

Adviesvraag	Voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen
Adviesvrager	Hilde Crevits - Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Ontvangst adviesvraag	12 juli 2023
Decretale opdracht	adviesfunctie
Goedkeuring	Sectorale kamer Gezin en Jongerenwelzijn op 15 september 2023
Contactpersoon	Annick De Donder addonder@serv.be

Inhoud

Advies	4
Situering	4
1. Algemene waardering	4
2. Decretale verankering van kortverblijf	7
3. Uitbreiding van het toepassingsgebied van elektronische monitoring	8
4. Afschaffing van de maximale leeftijdsgrenzen	9
5. Decretale verankering van een ketenaanpak jeugddelinquentie	10
6. Uitbreiding van de toepassingsmogelijkheden van terbeschikkingstelling	12
7. Gegevensdeling met het agentschap Justitie en Handhaving	13
8. Betrokkenheid van ouders/opvoedingsverantwoordelijken	13

Advies

De Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin ontving op 12 juli 2023 een adviesvraag over het voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen (verder in het advies: het voorontwerp van wijzigingsdecreet). De adviestermijn werd verlengd tot 15 september 2023.

Deze adviesvraag is binnen de raad behandeld door de kamer Gezin en Jongerenwelzijn, die het advies bij consensus goedkeurde op 15 september 2023.

Situering

Het Vlaamse decreet betreffende het jeugddelinquentierecht van 15 februari 2019 (decreet jeugddelinquentierecht) trad stapsgewijs in werking. Met de uitrol van het onderdeel 'gesloten plaatsing' vanaf 1 maart 2023, is het decreet ondertussen volledig in werking.

Nu stelt de Vlaamse Regering een aantal belangrijke wijzigingen voor aan het decreet jeugddelinquentierecht. De wijzigingen betreffen:

- een juridische verankering van kortverblijf voor een periode van maximaal 14 dagen in een gemeenschapsinstelling;
- een uitbreiding van het toepassingsgebied van elektronische monitoring;
- de afschaffing van de maximale leeftijdsgrenzen voor het opleggen van reacties;
- een juridische verankering van een ketenaanpak jeugddelinquentie minimaal voor elk gerechtelijk arrondissement;
- een uitbreiding van de toepassingsmogelijkheden van terbeschikkingstelling;
- de mogelijkheid van gegevensdeling met het agentschap Justitie en Handhaving.

1. Algemene waardering

Voorgestelde wijzigingen zijn onvoldoende in lijn met (de principes van) het decreet jeugddelinquentierecht

Het decreet van 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht kwam tot stand na een grondige en participatieve voorbereiding, met alle betrokken actoren. Bovendien is het gestoeld op

evidence based werken en wetenschappelijke onderbouwing. Zo is men er in het verleden in geslaagd om een beleid uit te stippelen dat, op basis van een maatschappelijk draagvlak én wetenschappelijk onderzoek, duidelijke principes en uitgangspunten hanteert. Deze zijn samengebracht tot een coherent Vlaams jeugddelinquentierecht. De manier waarop Vlaanderen omgaat met kinderen en jongeren die strafbare feiten plegen of ervan verdacht worden, kreeg met dat decreet stevige fundamenten op basis van een sterk 'architecturaal plan'.

De raad meent dat de Vlaamse Regering daar nu enkele ongestructureerde en onvoldoende gemotiveerde beleidsbeslissingen aan bouwt, die haaks staan op de ingeslagen weg. De voorgestelde wijzigingen en nieuwe maatregelen geven meer het gevoel van 'Vlaamse koterij' dan van een doordachte aanbouw die in lijn is met de visie en het architectenplan dat aan de basis ligt van het decreet jeugddelinquentierecht.

De raad betreurt ten eerste dat de coördinerende ministers bij deze aanpassingen aan het decreet jeugddelinquentierecht geen participatief en doordacht beleidsproces hebben gelopen, gelijkend aan het proces voorafgaand aan het oorspronkelijke decreet.

Enkele van de initiële principes krijgen nu een andere interpretatie en juridische verbreding, die niet in lijn ligt met de intenties van het decreet jeugddelinquentierecht van 2019:

- In het jeugddelinquentierecht is vrijheidsberoving het laatste redmiddel, het ultimum remedium. Toch worden nu de mogelijkheden voor kortverblijf als extra capaciteit in gesloten opvang structureel gemaakt en verruimd (zie deel 2 van dit advies).
- Het beginsel van de proportionaliteit is in het jeugddelinquentierecht richtinggevend voor de reactie ten aanzien van het gepleegde delict. Zonder heldere decretale bepaling van de delicten (en doelgroep) waarop elektronische monitoring en ook de lokale ketenaanpak van toepassing zijn, kan niet geoordeeld worden over de verhouding van de reactie tot het delict (zie deel 3 en 5).
- In het jeugddelinquentierecht dient de reactie op gepleegde jeugddelicten snel, duidelijk en afgebakend te zijn. Het loslaten van de maximale leeftijdsgrenzen druist hier tegenin door ook late reacties mogelijk te maken (zie deel 4). En de mogelijkheid van de terbeschikkingstelling leidt ertoe dat de duur van maatregelen/reacties niet altijd meer op voorhand afgebakend zal zijn (zie deel 6).

Wat al deze wijzigingen in de praktijk voor jongeren en voor de actoren betrokken bij het jeugddelinquentierecht zullen betekenen, is nog onduidelijk. Maar het is voor de raad onmiskenbaar dat juridisch stappen worden gezet die de principes van het jeugddelinquentierecht laten wankelen.

Daarnaast is de raad zeer bezorgd dat de voorgestelde wijzigingen voornamelijk uitgaan van justitie, en niet zozeer vanuit welzijn. Er wordt geraakt aan het evenwicht tussen een welzijns- en een justitiële benadering dat na uitvoerig maatschappelijk debat werd bekomen in het oorspronkelijke decreet jeugddelinquentierecht. Vlaanderen gaat nu verder de kant op van een justitiële afhandeling met een eerder strafrechtelijke benadering, wat contradictorisch is met de keuze om een aangepast jeugddelinquentierecht te voorzien. De raad erkent dat een justitiële

reactie op strafbaar gedrag ook bij minderjarigen nodig kan zijn en dat jongeren die een delict plegen daarvoor verantwoordelijk gesteld moeten worden (rekening houdend met hun context en niet op dezelfde wijze als meerderjarigen). Maar het is voor de raad heel zorgwekkend dat de Vlaamse Regering in haar beleid meer en meer kiest voor mogelijkheden van strengere sanctiëring, zonder toegenomen rechtswaarborgen voor de jongere. Bovendien mag de reactie op het strafbare feit voor de raad nooit losgekoppeld worden van pedagogische ondersteuning en positieve begeleiding van de minderjarige en zijn omgeving.

-
- Het decreet jeugddelinquentierecht voorziet stevige, gebalanceerde fundamenten voor de manier waarop Vlaanderen omgaat met jonge delictplegers. Het voorontwerp van wijzigingsdecreet bouwt echter niet of onvoldoende verder op deze fundamenten maar bevat voorstellen en nieuwe maatregelen die ongemotiveerd een andere weg inslaan.
 - Verschillende van de principes die aan de basis liggen van het decreet krijgen een andere interpretatie of juridische verbreding: toegenomen vrijheidsberoving ondergraaft het 'ultimum remedium'-principe, het proportionaliteitsprincipe is onvoldoende gegarandeerd, reacties zijn niet langer altijd 'snel, duidelijk en afgebakend'.
 - De raad betreurt dat er bij de opmaak van het wijzigingsdecreet geen participatief en doorzacht beleidsproces is gelopen.
 - De wijzigingen gaan voornamelijk uit van een justitiële afhandeling, en minder vanuit welzijn. Een beleid inzake jeugddelinquentie kan voor de raad nooit losgekoppeld worden van pedagogische ondersteuning en positieve begeleiding van de minderjarige en zijn omgeving.
-

Preventie die inzet op de maatschappelijke oorzaken van delinquentie

Delinquent gedrag ontstaat niet van vandaag op morgen. Bovendien heeft het veelal zijn wortels in onderliggende problematieken zoals armoede en uitsluiting, sociale polarisatie, discriminatie, racisme, en zo meer. Dit zijn voor de raad geen legitimaties voor individueel delinquent gedrag maar ze kunnen wel (een deel van) de oorzaak zijn.

Het is de verantwoordelijkheid van de overheid en de samenleving om deze maatschappelijke oorzaken van delinquentie structureel aan te pakken. Dit kan via een sterk preventief beleid dat werkt aan het voorkomen van kansarmoede en sociaaleconomische ongelijkheden, het realiseren van gelijke onderwijskansen, het organiseren van bereikbare en toegankelijke zorg en ondersteuning, het investeren in buurten en sociale netwerken, het wegnemen van discriminaties op de arbeidsmarkt, ... Om het risico op delinquent gedrag van jongeren aanzienlijk te verkleinen, moet er dus blijvend ingezet worden op preventie en het kansrijk laten opgroeien van kinderen en jongeren.

Wanneer deze jongeren fouten maken tot zelfs misdrijven plegen, is het ook de taak van de overheid om hen hierop correct aan te spreken, goed te omkaderen, te helpen om te reintegreren in de samenleving en met hun gezin aan de slag te gaan. Uiteraard erkent de raad dat jongeren verantwoordelijk zijn voor de daden die ze plegen, maar ze moeten wel ondersteund worden om deze verantwoordelijkheid op een goede manier op te kunnen nemen.

-
- Het is de verantwoordelijkheid van de overheid en de samenleving om via een preventief beleid de maatschappelijke oorzaken van delinquentie structureel aan te pakken.
-

Noden van jonge delictplegers met een verstandelijke beperking

De raad wijst op de reeds lang gekende noden van een bijzonder kwetsbare doelgroep, met name jongeren met een verstandelijke beperking die een delict plegen. Hun noden blijven ook met dit voorontwerp van wijzigingsdecreet onbeantwoord. Voor deze jongeren moet dringend een structurele aanpak uitgewerkt worden, met daarbij een specifiek zorgaanbod van het type 'high risk-high care'.

-
- Er is dringend een structurele oplossing nodig voor de opvang van jonge delictplegers met een verstandelijke beperking.
-

2. Decretale verankering van kortverblijf

Tijdens de coronacrisis werd in de Vlaamse gemeenschapsinstellingen een experimenteel project 'kortverblijf' uitgerold. De mogelijkheden voor toepassing van kortverblijf krijgen met het voorontwerp van wijzigingsdecreet nu een structureel karakter en worden uitgebreid.

De projectwerking is door hulpverleners en verwijzers als positief ervaren. De effecten op en de beleving van jongeren zijn echter (nog) niet bevraagd. De raad begrijpt de positieve ervaringen van het werkveld, waarbij vooral de onmiddellijke opstart van hulpverlening, de beschikbaarheid én bereidwilligheid tot medewerking van jongeren en hun gezin erg waardevol zijn. Andere voordelen verbonden aan het kortverblijf zijn een snelle reactie na de gepleegde feiten, een afstemming van hulpverleningstrajecten, een snelle doorstroom naar gepaste ambulante maatregelen en begeleiding in de context en het mogelijks vermijden van langdurige plaatsing.

Maar de raad kan zich veel minder vinden in de sterke reflex naar geslotenheid waardoor ook het 'ultimum remedium'-principe uit het decreet jeugddelinquentierecht uitgehold wordt. Is vrijheidsberoving nog wel het laatste redmiddel wanneer kortverblijf als capaciteit van gesloten opvang uitgebreid wordt? En is gesloten opvang in de setting van een gemeenschapsinstelling echt nodig om na een delict zeer snel de nodige hulpverlening georganiseerd te krijgen en aan de slag te gaan met de jongere en zijn gezin? De raad stelt zich de vraag of er andere werkzame alternatieven gevonden/gecreëerd kunnen worden, waar de genoemde voordelen ook aangegrepen kunnen worden maar die zich buiten de geslotenheid bevinden.

De raad vraagt eerst een grondige evaluatie – waarin het perspectief van zowel de hulpverlening als de jongeren wordt meegenomen – en wetenschappelijk onderzoek alvorens het debat gevoerd kan worden over het structureel maken van kortverblijf. Een dergelijke werkwijze ligt ook veel meer in lijn met de eigen doelstelling van het decreet jeugddelinquentierecht om enkel onderbouwde/beproefde methodes decretaal te verankeren.

-
- Kortverblijf biedt voor de raad o.a. de voordelen van een onmiddellijke opstart van hulpverlening en van beschikbaarheid en bereidwilligheid tot medewerking van jongeren en hun gezin.
 - De raad stelt zich de vraag of deze voordelen ook gevonden kunnen worden in andere werkzame alternatieven, buiten de gesloten opvang. De raad betreurt sterk de reflex naar gesloten opvang.
 - Het corona-experiment 'kortverblijf' vereist eerst een grondige evaluatie die de ervaringen van alle betrokkenen in beeld brengt en wetenschappelijk onderzoek.
-

3. Uitbreiding van het toepassingsgebied van elektronische monitoring

De uitbreiding van de elektronische monitoring naar minderjarige delictplegers wordt gemotiveerd vanuit het maximaliseren van hun kansen op re-integratie. Ook de raad ziet hierin potentieel: het kan gesloten plaatsing vermijden, jongeren kunnen blijven participeren aan de samenleving en hun recht op onderwijs wordt maximaal gerespecteerd.

De raad betreurt echter dat dit opnieuw een bijkomende vorm van vrijheidsberoving/-beperking is, waarvan bovendien de achterliggende visie niet duidelijk is. Wat verstaat men hier precies onder en welke weg wil men hiermee inslaan? Wanneer kan elektronisch toezicht meerwaarde hebben, wanneer niet? Waarom vindt de decreetgever de mogelijkheden van huisarrest onvoldoende? Hoe zal men verzekeren dat de decretale bepaling dat elektronische monitoring zal worden gecombineerd met begeleiding (art.12) geen dode letter wordt?

Dit laatste is voor de raad cruciaal: **de uitbreiding van elektronische monitoring mag geen alternatief zijn voor intensieve en persoonlijke begeleiding van jonge delictplegers.** Om hierboven genoemde redenen kan elektronisch toezicht werken, maar slechts wanneer het samen gaat met een aanklappende begeleiding van de jongere en zijn gezin. Uiteraard is het daarbij ook belangrijk om maatregelen te nemen die de haalbaarheid van deze begeleiding voor het werkveld waarborgen.

De raad vraagt om de doelgroep en de feiten die in aanmerking komen voor een reactie van elektronische monitoring in het voorontwerp van wijzigingsdecreet helder te omschrijven. Nu wordt alleen een reeks aan zware misdrijven opgesomd waarbij de maatregel niet kan worden ingezet. Op deze manier ontstaat de vrees dat elektronische monitoring zal worden voorgesteld bij lichtere feiten, en dus niet in proportie is tot het gepleegde delict. In elk geval moet de inzet van elektronische monitoring steeds gepaard gaan met zorgvuldige motiveringen en kan het alleen met respect voor de principes van proportionaliteit.

Een elektronische monitoring kan door de jeugdrechter aan een jongere worden opgelegd, zonder diens bereidheid tot medewerking. Tijdens de selectiefase gaat de sociale dienst immers alleen de technische, praktische en inhoudelijke uitvoerbaarheid na, alsook de bereidheid tot

medewerking van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Deze werkwijze verschilt sterk met het strafrecht, waar vrijwilligheid van de pleger van het misdrijf vereist is.

Uit de hier beschreven beoordeling van de raad blijkt dat er nog veel vragen en onduidelijkheden zijn omtrent de concretisering van het elektronisch toezicht. Nochtans staat het eerste proefproject voor elektronische monitoring momenteel in de steigers en wordt daar een vertaalslag gemaakt van de regelgeving naar de praktijk. Het zou goed zijn moest deze informatie nu reeds breder in de betrokken sectoren gedeeld worden. Dergelijke transparantie kan bezorgdheden onder meer rond de impact op het werkveld wegnemen.

-
- De raad erkent dat voor sommige jonge delictplegers elektronische monitoring kan werken maar mist de achterliggende visie van de Vlaamse Regering. Welke weg wil men hiermee inslaan?
 - Het is jammer dat opnieuw wordt gekozen voor een bijkomende vorm van vrijheidsberoving/vrijheidsbeperking.
 - Het opleggen van elektronische monitoring kan nooit zonder intensieve en persoonlijke begeleiding van de jongere en zijn gezin. Maatregelen zijn nodig die de haalbaarheid van deze begeleiding voor het werkveld waarborgen.
 - Het is aangewezen om decretaal te omschrijven welke doelgroep en welke feiten in aanmerking komen voor elektronisch toezicht. De maatregel kan alleen in proportie tot het delict worden ingezet (en dus niet voor lichte feiten).
 - De raad vraagt om de concrete informatie vanuit het proefproject breder te delen.
-

4. Afschaffing van de maximale leeftijdsgrenzen

In het voorontwerp van wijzigingsdecreet worden de maximale leeftijdsgrenzen opgeheven die voorzien waren in het decreet jeugddelictierecht voor het opleggen en uitvoeren van reacties op een jeugddelict. De raad heeft principiële bezwaren bij dit voorstel.

Het afschaffen van de maximale leeftijdsgrenzen gaat in tegen één van de uitgangspunten van het oorspronkelijke decreet, namelijk dat de reactie op een gepleegd jeugddelict snel, duidelijk en afgebakend moet zijn. Reacties en maatregelen hebben enkel effect wanneer ze in proportie zijn en snel na de feiten worden toegepast. Dit staat haaks op het opleggen van late reacties aan volwassenen voor feiten die ze pleegden toen ze minderjarig waren.

Bovendien moeten maatregelen vanuit het jeugddelictierecht een pedagogisch doel hebben. De raad stelt zich de vraag of dit jaren na de feiten nog mogelijk en zinvol is. Wat wenst de Vlaamse Regering te bereiken met een bestraffing van volwassenen binnen het jeugddelictierecht? Gaat het om het herstellen van de schade en vergoeden van slachtoffers, of het verminderen van recidive of heeft dit voorstel een louter punitief doel?

De opheffing van de leeftijdsgrens zou volgens de raad enkel in beperkte mate mogen worden toegepast, in het belang van slachtoffers. Vanuit genoegdoening voor deze slachtoffers volstaat een opheffing van de leeftijdsgrens voor berisping, herstelbemiddeling en schuldigverklaring. De mogelijke maatregelen die in zulke gevallen aan ondertussen volwassen daders opgelegd kunnen worden (al dan niet in het buitengerechtelijk systeem), moeten dan in het wijzigingsdecreet ook meer gespecificeerd worden.

Het voorontwerp van wijzigingsdecreet maakt het mogelijk voor de jeugdrechtbank om een delictpleger ook na de leeftijd van 23/25 jaar een gesloten begeleiding op te leggen. Bij de totstandkoming van het decreet jeugddelinquentierecht werd er echter net voor deze leeftijd gekozen om jonge delictplegers zo lang mogelijk te begeleiden binnen het jeugddelinquentierecht en minder uithandengevingen te doen. Het feit dat ook voor de gesloten begeleiding de maximale leeftijdsgrens nu losgelaten wordt, illustreert voor de raad opnieuw de beweging naar meer repressie en vrijheidsberoving.

De jeugdrechter kan beslissen om een delictpleger van 23 jaar of ouder door te sturen naar een strafinrichting voor volwassenen, nadat hij een medisch-psychologisch onderzoek heeft laten verrichten (art.5). De regels rond het medisch-psychologisch onderzoek en verslag zijn evenwel niet duidelijk. De raad vraagt om te verduidelijken wat er in het verslag moet staan, welke de criteria zijn om iemand geschikt te bevinden om door te sturen, wat het doel en statuut is van het verslag, of het verslag een aanbeveling bevat die moet worden gevolgd?

-
- Het afschaffen van de maximale leeftijdsgrenzen gaat in tegen het decretale uitgangspunt dat een reactie op een gepleegd jeugddelict snel, duidelijk en afgebakend moet zijn.
 - Het is niet duidelijk wat het doel is van bestraffing van meerderjarigen voor feiten die ze als minderjarige pleegden. In principe moet een reactie vanuit het jeugddelinquentierecht steeds een pedagogisch doel hebben.
 - Voor de raad kan een opheffing van de leeftijdsgrens alleen voor berisping, herstelbemiddeling en schuldigverklaring.
 - De raad betreurt de beweging naar meer vrijheidsberoving door het loslaten van de leeftijdsgrenzen voor gesloten opvang.
-

5. Decretale verankering van een ketenaanpak jeugddelinquentie

Het voorontwerp van wijzigingsdecreet voorziet in een decretale verankering van een ketenaanpak jeugddelinquentie, met daarbinnen casusoverleg en mogelijkheden voor een gedeeld beroepsgeheim. Gegevensuitwisseling, coördinatie en samenwerking tussen verschillende sectoren, actoren en de lokale besturen gericht op het aanpakken van jeugddelinquentie en het voorkomen van recidive, kan de raad alleen maar aanmoedigen. De raad ziet ook dat er vandaag reeds goede praktijken bestaan zoals gedeelde trajecten rond uitstroom en reclassering. Belangrijk in deze praktijken is de vrijwilligheid van de jongere en zijn gezin.

De raad betreurt dat in een lokale ketenaanpak de motivatie en vrijwilligheid van de jongere en zijn gezin niet worden gehonoreerd. Deelname aan een lokale ketenaanpak kan hen door de jeugdrechter immers als voorwaarde worden opgelegd.

Verder vraagt de raad verheldering over de finaliteit en de doelgroep van de ketenaanpak en van het casusoverleg. Het is aangewezen om duidelijk te omschrijven naar welke jongeren en welke delicten de ketenaanpak zich richt. Zo niet heeft de jeugdrechter een grote beslissingsvrijheid en kunnen deze voorwaarden ook voor lichte delicten worden opgelegd (niet proportioneel).

De raad uit zijn bezorgdheid over de verregaande gegevensdeling binnen de ketenaanpak en het casusoverleg. Hoe zal het delen van informatie evenwaardig kunnen verlopen tussen hulpverlening (gericht op begeleiding) en politie/justitie (gericht op handhaving)?

Aan de lokale besturen wordt gevraagd om de ketenaanpak jeugddelinquentie mee te ondersteunen bij de uitbouw ervan. De inzet kan lokaal afhankelijk zijn (memorie van toelichting, p. 13). Ook dit roept nog vele vragen op:

- Hoe ziet men de ondersteuning vanuit de lokale besturen dan concreet? Welke financiële en personele inzet zal dit vergen? Zijn de verwachtingen realistisch voor kleine lokale besturen?
- Aangezien de inzet lokaal afhankelijk kan zijn, kunnen er ook verschillen zijn die mogelijks een impact hebben op de uitbouw van de ketenaanpak. Is dit wenselijk en is het te verantwoorden naar de betrokken jongeren, gezinnen, slachtoffers?
- ...

Om de slaagkansen van de ketenaanpak en het casusoverleg te vergroten, moet er voldoende begeleidingsaanbod zijn om de inzichten en afspraken die volgen uit het overleg effectief en snel tot uitvoering te brengen. Ook zullen er voldoende middelen nodig zijn om de lokale ketenaanpak en het casusoverleg te operationaliseren.

In de ketenaanpak legt men bruggen naar de leefomgeving van de jongeren. Daarbij vraagt de raad om 'vrijtijdsbesteding' ruim in te vullen, en zo alle kansen open te houden voor inclusie en maatschappelijke re-integratie. De voorbeelden die in de memorie van toelichting bij artikel 10 gegeven worden, sturen echter in de richting van een 'bootcampgedachte'. Het zou beter zijn om deze voorbeelden achterwege te laten.

Tot slot verwacht de raad dat de inzet van de ketenaanpak ruim gemonitord wordt. Worden de vooropgestelde doelen bereikt maar ook: heeft de aanpak geen ongewenste effecten, zoals een mogelijk verlies van vertrouwen in de hulpverlening? Zowel de ervaringen van de betrokken professionals als van de jongeren en hun gezin moeten bevraagd worden. Een bijzonder aandachtspunt is het evalueren van de gegevensdeling die gebeurt, en waarbij het beroepsgeheim tot op zeker hoogte wordt losgelaten (zie ook de bezorgdheid hierboven geformuleerd).

-
- Er zijn nog veel vragen betreffende de ketenaanpak en het casusoverleg, en hoe deze zich tot elkaar verhouden. Ook de rol en betrokkenheid van de lokale besturen is niet geheel duidelijk.
 - Het bepalen van de finaliteit en de doelgroep is nodig, waarbij de proportionaliteit tot de gepleegde feiten gerespecteerd moet worden.
 - De raad vraagt rekening te houden met de motivatie en vrijwilligheid van de jongere en zijn gezin.
 - Er zullen voldoende middelen nodig zijn om de ketenaanpak te operationaliseren. Als er verwachtingen zijn naar de lokale besturen in de ketenaanpak, dan dient daar de nodige financiering tegenover te staan. In huidige tijden is het voor lokale besturen niet evident om hier middelen of personeel voor vrij te maken.
 - Er kunnen alleen maar resultaten geboekt worden indien er voldoende begeleidingsaanbod is om de gemaakte afspraken en hulpverleningstrajecten snel te realiseren.
 - De raad vraagt dat de ketenaanpak goed gemonitord wordt. Een aandachtspunt daarbij is (het effect van) de verregaande gegevensdeling tussen de deelnemende welzijns- en justitiele actoren.
-

6. Uitbreiding van de toepassingsmogelijkheden van terbeschikkingstelling

Het voorontwerp van wijzigingsdecreet bepaalt dat de jeugdrechtbank onder strikte voorwaarden een sanctie kan combineren/verlengen met een terbeschikkingstelling van ten hoogste tien of vijftien jaar (art. 29). Ze kan de terbeschikkingstelling alleen opleggen nadat ze een maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek heeft laten verrichten door een multidisciplinair samengesteld team. De jeugdrechtbank kan in de uitvoering van de terbeschikkingstelling de minderjarige ook een ambulante sanctie, voorwaarden of een elektronische monitoring opleggen.

De raad is tevreden te lezen dat een terbeschikkingstelling alleen kan na een beperkt aantal, zeer ernstige feiten. Maar de verlenging van de sanctietermijn is wel aanzienlijk. Het op deze manier verlengen van een bestraffing kan leiden tot veel onzekerheid voor de jongere die feiten pleegde. Zulke maatregel legt een groot beslag op diens leven. De raad vraagt dit als belangrijk aandachtspunt mee te nemen, en verkiest dat **de jeugdrechtbank werkt met duidelijke en op voorhand afgebakende (eind)termijnen zodat jongeren weten waar ze aan toe zijn.**

De raad vraagt ook om de praktische uitvoering van een terbeschikkingstelling verder te verduidelijken: wie zal de nodige onderzoeken verrichten en zal dit binnen een redelijke termijn kunnen gebeuren, wie gaat de begeleiding en opvolging doen, wat houdt die in, ...?

-
- De raad bepleit duidelijke en afgebakende (eind)termijnen van een reactie op een jeugddelict, ook in het geval van een terbeschikkingstelling.
 - De praktische uitvoering van een terbeschikkingstelling roept nog veel vragen op.
-

7. Gegevensdeling met het agentschap Justitie en Handhaving

Er zullen heel wat gegevens kunnen worden gedeeld met het agentschap Justitie en handhaving, zoals: seksuele geaardheid, informatie over gezondheid, politieke en religieuze overtuigingen, ... (art. 39). De raad vraagt om kritisch en met het belang van de privacy van de jongere in het achterhoofd, te bekijken welke informatie noodzakelijk is om te delen.

-
- Alleen de noodzakelijke gegevens moeten worden gedeeld met het agentschap Justitie en Handhaving.
-

8. Betrokkenheid van ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Het is voor de raad essentieel dat ouders en opvoedingsverantwoordelijken actief betrokken worden bij de invulling, uitvoering en opvolging van een reactie op een jeugddelict.

Het betrekken van de gezinscontext en de omgeving van minderjarige delictplegers kan ervoor zorgen dat de banden met het gezin en de samenleving niet verbroken worden en dat (re-)integratie maximale kansen krijgt. Delictgericht samenwerken met ouders/opvoedingsverantwoordelijken via een delictgerichte contextbegeleiding, is een methodiek die lijkt te slagen in dit opzet. De methodiek wordt bovendien wetenschappelijk opgevolgd.

De raad is evenwel zeer bezorgd over voorstellen¹ die nu veel verder lijken te gaan dan deze delictgerichte contextbegeleiding. Ze leggen een steeds sterkere focus op ouderlijke verantwoordelijkheid, wat mogelijks leidt tot een culpabilisering en zelfs bestraffing van ouders.

De raad herhaalt hier zijn standpunt omtrent gedeelde verantwoordelijkheid (zie deel 1 van dit advies). Want uiteraard zijn ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijken, maar het is de plicht van de overheid om hen te ondersteunen in het opnemen van die verantwoordelijkheid. Dit is ook zo bepaald in het Kinderrechtenverdrag (art. 5). Hierbij zijn ook bruggen naar andere vormen van zorg en ondersteuning aangewezen (opvoedingsondersteuning, gezinsbeleid, ...).

Ten slotte is het decreet jeugddelinquentierecht niet de plek om de aansprakelijkheid van ouders te verwettelijken. Justitie kan via het strafrecht ouders indien nodig bestraffen voor hun mededaderschap of bijvoorbeeld voor verwaarlozing. De raad is hierin duidelijk: het

¹ Niet alleen in dit voorontwerp van wijzigingsdecreet en zijn memorie, maar ook in het recente Vlaamse Actieplan Jeugddelinquentie (plan van 9 juni 2023)

jeugddelinquentierecht gaat en moet ook in de toekomst blijven gaan over de verantwoordelijkheid van de jongeren zelf.

-
- De raad pleit voor actieve betrokkenheid van ouders en opvoedingsverantwoordelijken, onder meer via delictgerichte contextbegeleiding. Betrokkenheid is echter geen bestraffing. De raad maakt zich zorgen over de steeds sterkere nadruk op ouderlijke verantwoordelijkheid, en het debat over de mogelijkheden van bestraffing.
 - Het decreet jeugddelinquentierecht is nooit de plek om aansprakelijkheid van ouders te juridiseren.
-